

Jean-Michel De Waele:

**L'ÉMERGENCE DES PARTIS
POLITIQUES EN EUROPE CENTRALE**

Editions de l'Université de Bruxelles,
Bruxelles 1999, 354 stran

Tato významná kniha je přepracovanou doktor-
skou prací, kterou autor obhájil na Free Uni-
versity v Bruselu. Zabývá se vznikem a vývo-
jem stran a stranických systémů v Polsku, Čes-
koslovensku a jejich následnických zemích,
tj. v České republice a Slovensku. Opírá se jak
o důkladnou teoretickou literaturu, tak i o se-
riozní znalost jednotlivých zkoumaných zemí.
Jednou ze silných stránek této důležité práce
(již se liší od většiny publikací věnovaných
danému tématu v anglickém jazyce) je, že mu
nijak neuniká poměrně rychlá a podstatná pro-
měna, kterou prošly v průběhu několika let
strany a stranické systémy v těchto zemích.

Autor se volně inspiruje myšlenkou, kterou
zdůraznili zejména Terry Lynn Karlová a Phi-
lippe Schmitter, podle nichž způsoby přecho-
du mohou výrazně ovlivnit, jaký výsledný typ
demokracie vznikne. Právem však upozorňuje,
že typologie přechodu k demokracii vypracov-
vané v jiném kontextu (Jižní Evropy a Latinské
Ameriky) nelze plně aplikovat na země střední
Evropy. Správně také analyzuje vliv rozdílů
v „komunistickém dědictví“ jednotlivých zemí.

De Waele rozlišuje tři typy politického pře-
chodu: 1) sjednaný přechod (transition négo-
ciée), kam řadí mj. Polsko (tomu odpovídá
zejména to, co Guy Hermet nazývá „transition
cogérée“), 2) přechod implozí (par implosion),
kam zařazuje východní Německo a Českoslo-
vensko a konečně 3) násilný přechod, jehož
příkladem je Rumunsko. Na rozdíl od těch zá-
padních politologů, kteří málo znají země střed-
ní a Východní Evropy (např. již citovaného
Schmittera) de Waele, který se nespokojil s daty
několika empirických výzkumů a voleb ve studo-
vaných zemích, ale důkladně se ponořil i do
jejich historického a sociálního vývoje, dobře

vystihl (podobně jako polský sociolog Jerzy
J. Wiatr), že Československo obecně a Česká
republika zvláště by neměla být řazena do stej-
né kategorie přechodu jako Polsko.

Autor se pokusil o periodizaci utváření
a stabilizace stran v postkomunistických ze-
mích střední a východní Evropy: 1) vytvoření
antikomunistické fronty pro demokracii (v čes-
kých zemích to bylo Občanské fórum), 2) roz-
pad (éclatement) těchto deštníkových politic-
kých organizací, 3) parlamentarizace (tato fáze
je charakteristická utvářením parlamentních
skupin nebo klubů v průběhu legislativního
období, tj. nikoli jako důsledek voleb, což vede
k velmi silné volební přelétavosti), konečně
4) konsolidace stranického systému (v českých
zemích lze hovořit o počátku této fáze od vo-
leb do Poslanecké sněmovny v roce 1996).

Velkou pozornost věnoval de Waele otázce
dělicích linií štěpení. Na rozdíl od některých
jiných autorů, kteří dostatečně nerozlišovali
mezi dočasnými „issues“ a trvalejšími „cleava-
ges“, se recenzovaná kniha vyvarovala tohoto
nedostatku. Autor rozlišuje následující cleava-
ges: 1) vesnice/město, 2) maximalisté/mini-
malisté (termín převzal od D.-L. Seilera a jde
o rozdělení liberální/sociální; týká se zpočátku
rytmu ekonomické reformy a postupně přechá-
zí v klasickou pravo-levou dimenzi vlastníci/
pracující), 3) centrum/periférie, 4) autoritářství/
demokracie (silný zejména na Slovensku).

V závěru své cenné knihy zdůrazňuje autor,
že poučení z nezdarů post-stranických organi-
zací, jako bylo v českých zemích Občanské
fórum, je důležité i pro západní demokracie
v souvislosti s tím, co bývá někdy označováno
přehnaně jako „krize stran“. Strany zůstávají
nepostradatelným prostředkem pro demokra-
cie. A co kdyby některé z rysů stran, které
se po rozpadu post-stranických organizací ve
střední Evropě vytvářejí, prefigurovaly a anti-
cipovaly vývoj stran v etablovaných západ-
ních demokraciích?

Miroslav Novák